

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Ե Ի

ՈՒՍՄԱՆՑ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԿՍԵՌ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ի ԳԱՀԻՐԷ

1907

ԳԱՀԻՐԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ ՕՆՆԻԿ ՀԱՆՔԱՆԵՐ

Շարժ Ապրիլ-Էլ-Ապրիլ Ապրիլն Գարազօլին մօտ

ՄՆՊ

- ԳԱԶԻՐԷ -

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր

Ե Ի

ՈՒՍՄԱՆՑ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ՊԱՋԳ. ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ի ԳԱԶԻՐԷ

1907

ԳԱԶԻՐԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ ՕՆՆԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ
Շարլ Ապտ-Էլ-Ազիզ Ապտին Գարադոլին մօտ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Գ Ա Հ Ի Ր Է Ի

Ա. ՀՈԳԻԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ,

Յօդուած 1.— Քաղաքական ժողովն ընտրեալ Հոգաբարձութիւն մը կը վարէ Գալուստեան վարժարանս՝ ազգային օրինաց տրամադրութեան համեմատ :

Յօդ. 2.— Հոգաբարձութիւնն 5 կամ 7 անդամներէ կը բաղկանայ՝ վարժարանի լեզուէ հասկցող անձնաւորութիւններէ ընտրեալ , ունենալով Ատենապետէ , Ատենապետիւրէ և Գանձապետէ կազմուած գիւմն մը :

Յօդ. 3.— Հոգաբարձութեան գործունէութեան տեսողութիւնը երկու տարի է : Հոգաբարձութիւնը կրնայ ամբողջութեամբ կամ մասնաբար վերընտրուիլ :

Յօդ. 4.— Վարժարանս ունի իր հաստատուն կալուածներն , որոց արդեանց 0/0 10ը Առաջնորդարանի կը թողուի , 0/0 10ը իբր պանեատի գումար վար կը դրուի , և մնացեալին մէկ մասը կամ ամբողջութիւնը , ըստ պիտայից և որոշման Քաղ. ժողովոյ , Գալոսի ծախուց կը յատկացուի : Ամեն ամառվերջին այդ գումարին 1/12ը Առաջնորդարանի միջոցաւ Դրամատունէն դանձուելով՝ Հոգաբարձութեան Գանձապետին կը դրուի , որ Տնօրինութեան միջոցաւ կը բաշխէ զայն ուսուցչաց և կը հոգայ Գալոսական այլ պէտքերն :

Յօդ. 5.— Եթէ Հոգաբարձութիւնը բացառիկ ծախուց պէտք զգայ , ինչպէս՝ նորոգութիւն վարժարանի , գնում կարասեաց և գալորցական պիտայից ևլն. առ այդ կը դրէ Քաղ. ժողովն , և անոր կողմանէ պանեատի գումարէն սահմանեալ չգումարով կը հոգայ այդ պէտքերը :

Յօդ. 6. — Եթէ Հոգաբարձութեան անդամոց մեծամասնութիւնը հրաժարի , Քաղ. ժողովը զայն լուծեալ համարելով վերադին ընտրութիւն կը կատարէ , իսկ եթէ փոքրամասնութիւնն հրաժարի՝ պակասած անդամներուն տեղ Հոգաբարձութեան մնացած անդամներուն տաճարկած երկպառօնիկ ցանկէն պակասածներուն թուով ընկերներ կուտայ անոր :

Յօդ. 7. — Հոգաբարձութիւնը պարտի ամեն տարի յետ մըրջանակարաչխութեան տեղեկագիր մը մատուցանել Քաղ. ժողովոյ՝ վարժարանի ընդհանուր ընթացքին վրայ , անոր յառաջիկայ տարուան պիւտճէն ներկայցնել և եթէ ուղղութեան մասին կարեւոր փոփոխութեանց պէտքն զգայ , ծանուցանել զայն և անոնց վաւերացումը խնդրել :

Յօդ. 8. — Հոգաբարձութիւնը , եթէ պէտք զգայ , տիկիններէ և օրիորդներէ բաղկացեալ երեք անդամով ինտամակալութիւն մը կընտրէ իրեն իրեւ խորհրդակից և աջակից՝ աղջկանց ձեռարուեստի և ձեւագիտութեան դասերուն վրայ հսկող : Սոյն ինտամակալութիւնը իրաւունք ունի նաեւ աղջկանց վարժարանին համար կարեւոր գաւառած կարգադրութիւններ տաճարելի Հոգաբարձութեան :

Յօդ. 9. — Աշակերտունեաց ձեռագործները ամեն տարի վիճակահանութեան կը զրուին Տիկնանց ինտամակալութեան կողմանէ , կամ , անոնց բացակայութեան՝ Հոգաբարձութեան ձեռքով : Սոյն վիճակահանութեան արդիւնքը մըրջանակարաչխութեան ծախուց և ձեռագործի նիւթերու գնման կը յատկացուի :

Յօդ. 10 — Հոգաբարձութիւնը երբեմն կ'այցելէ վարժարանը , գոնէ ամեն ամսոյ տաճին Ուրբաթ օրը , յարում աշակերտաց ամսեայ նոթերու միջինները կը կարդացուին :

Յօդ. 11. — Եթէ Հոգաբարձութիւնը կամ անոր անդամներէն մէկն կամ աւելին պարտաւանջ գտնուին պաշտօնի կատարման մէջ , Քաղ. ժողովը կրնայ այդ պարտաւանջ մարմինը կամ անդամները հրաժարեցնել .

Բ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Յօդ. 12 — Վարժարանի մէջ Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչն է Տնօրէնը, որ անկէ կ'անուանուի և պատասխանատու է անոր :

Յօդ. 13. — Տնօրէնը յանուն Հոգաբարձութեան և անոր հրահանգաց համաձայն կը կատարարէ վարժարանն և երկու ամիսը մի անգամ կը անդեկադրէ Հոգաբարձութեան վարժարանի ընթացքին նկատմամբ, և անմիջապէս՝ կտրուոր պարագայից մէջ : Տնօրէնը կը հսկէ վարժարանի կանոնադրութեան և ուսմանց ծրարարքն անթերի գործադրութեան, ընդհանուր բարեկարգութեան, աշակերտաց ատոյժութեան պահպանման անհրաժեշտ զորչութեանց և պաշտօնէից պարտականութեանց անթերի կատարման : Վարժարանի ելեւմտից տոմարները կը բռնէ, վարժարանի յառաջդիմութեան համար հարկ դատած միջոցները և պաշտօնեաները կ'առաջարկէ : Տնօրէնը Հոգաբարձութեան հրաւերով ներկայ կը գտնուի իր նիստերուն, ուր ձայն տնի, բացջ ոչ քուէ :

Յօդ. 14. — Տնօրէնին իրաւասութեան ներքեւ է աշակերտները վարձատրել կամ պատժել, պաշտօնէից հարկ եղած հրահանգները տալ, հսկել անոնց պաշտօնավարութեան, վերջապէս, արտաքուց կարգի ստիպողական պարագայից մէջ աշակերտ մը և պաշտօնեայ մը առժամանակեայ կերպով հեռացնել վարժարանէն և անմիջապէս Հոգաբարձութեան անդեկադրել ի վերջնական սնօրինութիւն :

Յօդ. 15. — Տնօրէնը կրնայ, Հոգաբարձութեան հետ խորհրդակցութեամբ և որոշմամբ, պաշտօնեայ մը ձամբել և կամ ընտրել, ամուսկանը որոշել կամ յաւելուլ, և իրենց պաշտօնի մէջ թերացող պաշտօնէից ամուսկանէն համեմատական գեղձիւր ընել :

Յօդ. 16. — Տնօրէնը պարտական է գտնուանդութեանց ժամանակաշրջը ու ներքին կանոնադրութիւնը պարտատու, հսկել վարժարանի մէջ բռնուած օրացրութեանց և արձանագրութեանց կանոնադրութեանը վրայ, դատադրքերն որոշել, գտնուանդութեանց եզանակները բացատրել : Տնօրէնը ամիսը մի անգամ ուսուցչական ժողով կը գումարէ գալըցական ու է խնդրոց մատին խորհրդակցելու համար :

Յօդ. 17.— Տնօրէնը կը պատրաստէ քննութեանց ծրագիրն՝ զպրօցական ամսվերջին՝ կը սարքէ մրցանակարաշխութեան հանձնէսը, ու այդ առթիւ կը ներկայացնէ իր տարեկան տեղեկագրերն :

Յօդ. 18.— Տնօրէնը կրնայ յարաբերութեան մասնել աշակերտաց ծնողաց հետ՝ ի մասին անոնց բացակայութեանց, վարուց կամ ուսմանց վերաբերեալ խնդիրներու :

Յօդ. 19.— Տնօրէնը պատասխանատու է վարժարանի զոյգից և զրեանց պահպանման :

Յօդ. 20.— Տնօրէնը, որպէս զի կարողանայ լաւ վարել վարժարանը՝ օրական առ առաւելն երկու ժամ դատ ունենալու է :

Յօդ. 21.— Տնօրէնը պարտի վարժարան զանուիլ առաւօտեան ժամը Տէն մինչև կէս օր, և յետ միջօրէի 2էն մինչև արձակուրդ :

Յօդ. 22.— Տնօրէնը իր տրամադրութեան ներքեւ ունենալու է զրազիր մը, տեսարանները և գրութիւնները պատրաստելու համար նախապատիւ է որ այդ պաշտօնը տրուի վարժարանի ուսուցիչներէն մէկուն, անշուշտ առ այդ ամսականի յաւելուածական վճարմամբ :

Գ. ՊԱՇՏՈՆԵԱՅՔ

Յօդ. 23.— Վարժարանի պաշտօնեայք են՝ Տնօրէն, հսկողք, Մանկապարտէզի զատարարակք, ուսուցիչք, բժիշկ և անտեսք : Ասոնց առաջին երեքը և անտեսք պարտին մնայուն ըլլալ, ուսուցիչք կրնան մնայուն կամ այցելու ըլլալ, իսկ բժիշկը միշտ այցելու :

Յօդ. 24.— Մանկապարտէզի զատարարակք, աղջկանց վարժարանի հսկողք, և այս երկուքին անտեսք իգական սեռէ ըլլալու են : Աղջկանց վարժարանի ուսուցիչք նախապատիւ է որ իգական սեռէ ըլլան : Մանչերու վարժարանի բոլոր պաշտօնեայք այր են :

Յօդ. 25.— Վարժարանի բոլոր պաշտօնեայք պարտին իրենց ստանձնած պաշտօնը անթերի և խղճի մտօք կատարել ըստ տրա-

մագրութեան ներքին կանոնադրութեան և Տնօրինութեան հրահանգաց :

Յօդ. 26.— Պաշտօնեայք (ի բաց սառալ անտեսները) պարտին ամեն օր ներկայութեան տեսարին մէջ ստորագրել և իրենց վարժարան մտից և ելից ժամերը նշանակել :

Յօդ. 27.— Հսկողք պարտին իրենց աշակերտներէ առաջ վարժարան գտնուիլ և աշակերտներէն վերջը մեկնիլ . հսկել իրենց որահից բարեկարգութեան , աշակերտաց աշխատութեան , վարուց , բարոյականի , քաղաքավարութեան , մաքրութեան , հրակել նաեւ աշակերտաց վրայ ճաշի , զրօսանքի և մարմնամարզի ժամանակ , ինչպէս նաեւ կիւրակէ և ածնի օրերն՝ եկեղեցւոյ մէջ , և խնամօք պատրաստել աշակերտաց բացակայութեանց ու վարուց օրագրութեան տեսարանները : յանցաւորները պատժել ըստ ներքին կանոնադրի արամադրութեան , անմաքուր աշակերտները առն զարձնել :

Յօդ. 28.— Ուսուցիչք պարտին իրենց դասերու ժամանակացոյցին մէջ նշանակուած ժամէն զոնէ 5 վայրկեան առաջ վարժարան գտնուիլ , իրենց ստանձնած դասերը՝ պայմանաւ ժամանակաց մէջ , ըստ որոշեալ մէթոտի, ըստ ծրագրի և ըստ Տնօրինութեան հրահանգաց դասախօսել :

Յօդ. 29.— Լեզուի ուսուցիչները իրենց ստանձնած լեզուով պարտին խօսիլ աշակերտներու հետ :

Յօդ. 30.— Սմէն ուսուցիչ պարտաւոր է օրագրութիւն մը բռնել , որուն մէջ կը նշանակէ խրաքանչիւր աշակերտի պատասխանած և պատրաստած պարտաւորութեանց արժէքը 0—10 նիշերով և կ'արձանագրէ իր աւանդած դասերը :

Յօդ. 31.— Եկեղեցական երգեցողութեան ուսուցիչք պարտին չափիկ հագնիլ եկեղեցւոյ մէջ , կիւրակէ և ածնի օրերը :

Յօդ. 32.— Հսկողք եկեղեցական երգեցողութեան ուսուցիչ ըլլալու չեն :

Յօդ. 33.— Նախապատիւ է որ ազգկանց հսկողք ըլլան միանգամայն ձեռագործի և ձեռագլատութեան ուսուցիչ :

Յօդ. 34.— Կրօնի դասը նախապատիւ է որ յանձնուի եկեղեցականի մը , իսկ առողջապահութեան դասը՝ բժշկի մը ո՞ր և վարժարանի պաշտօնական բժիշկը պարտի ըլլալ :

Յօդ. 35.— Վարժարանի բժիշկը կը հսկէ աշակերտաց առողջութեան, և ի հարկին անոնց առանձնական խրատներ կուտայ: Ու և է պաշտօնէի հիւանդութեան պարագային, Տնօրինութեան հրաւերով կ'այցելէ ու կը քննէ զայն և տեղեկագիր մը կուտայ Տնօրինութեան: Վարժարանի բժիշկը նորընտիր պաշտօնեաներ և նորեկ աշակերտներն իրենց առողջութեան տեսակէտով կը քննէ և արդիւնքն կը հաղորդէ Տնօրինութեան:

Յօդ. 36.— Առանց բանաւոր պատճառի բացակայութիւն կամ յապաղում պարտադրանցութիւն կը նկատուի: Բանաւոր պատճառաց համար՝ հարկ է Տնօրինութեան կանխաւ գրել և ի հարկին տպացուցանել: Հիւանդութեանց համար՝ միայն վարժարանի բժիշկին վկայութիւնը օրինական կը նկատուի:

Յօդ. 37.— Ստէպ ուշ մնացող և բացակայ գտնուող պաշտօնեայք նախ ազդարարութիւն կընդունին Տնօրինութենէն, և թէ կրկինն՝ իրենց ամսականէն կը ղեղչուի, և եթէ զանցատուութիւնք բազմապատկին՝ պաշտօնէ կը դադրին: Հիւանդոտ պաշտօնեայք, որ իրենց տկարութեան հետեանօք ստէպ կը բացակային, նմանապէս պաշտօնէ կը դադարեցուին: Ընդհանուր բարեկարգութեան դէմ մեղանշող պաշտօնեայ մը կարելի է անմիջապէս հրաժարեցնել:

Յօդ. 38.— Երբ պաշտօնեայ մը կ'ենթարկուի հիւանդութեան մը, որուն երկարատևութիւնը կը կասկածուի, տեղը ուրիշ մը կը բերուի առժամապէս:

Յօդ. 39.— Պաշտօնեայք պարտին քաղաքավարութեամբ վարուիլ աշակերտաց հետ, անխաչել բառերով չտաստել, երբէք բռն միջոցներ չ'գործածել, ի մի բան քարոյցականի և բարեկրթութեան կենդանի օրինակ հանդիսանալ: Նոյն իսկ վարժարանէն դուրս՝ իրենց վարքը պէտք է որ քննադատելի հանգամանք ունենայ:

Յօդ. 40 — Տնակը պարտի հայերէն խօսիլ և քաղաքավարութեամբ վարուիլ աշակերտաց հետ. Դպրոցի բացումէն մինչև արձակուրդ հան մնալ. Դպրոցի սրահները, դասարանները, դարանիստները, սեղանատունները, և ձեռիչները մաքուր պահել. ջրի կարամաններն և գաւաթները ստէպ լուալ. նաև Դպրոցի դռները միշտ փակ թողուլ, որպէս զի ու և է աշակերտ ար-

ձախուրդէն առաջ տառնց հրամանն զուրա չելլէ . այցելունքու զաւուսար ծանուցանել Տնօրինութեան :

Յօդ. 41.— Պաշտօնեայ մը որ իր պաշտօնին վերաբերեալ հարկի մը մասին գիտալով ինչ կամ առաջարկ մը ունի , պարտի առ այդ գրել Տնօրինութեան որ , եթէ բանաւոր դատէ , Հոգաբարձութեան հետ բանակցելով պէտք եղած պատասխանը կը հաղորդէ : Եթէ զանգաւոր Տնօրինութեան նկատմամբ է , կրնայ ուղղակի գրել Հոգաբարձութեան , զանգատադրին պատճէնը մինչեւ ժամանակ Տնօրինութեան հաղորդելով :

Յօդ. 42.— Պաշտօնէից պաշտօնավարութիւնը տարեկան է : Ամեն պաշտօնեայ որ մրցանակաբաշխութենէն մինչ մի եօթնեակ յետոյ յաջորդ տարուան հրուէր չ'ընդունիր՝ հրաժարեալ կը նրկատուի : Այսպէս հրաժարեալ պաշտօնեայ մը արձակուրդի երկու ամիսներուն թշտակները կ'ստանայ : Հրաժարիլ ուղղապաշտօնեայ մը զպրօցական ամսվերջէն մէկ ամիս առաջ պարտի Տնօրինութեան ծանուցանել , իր պաշտօնէ քաշուելու մատուցելով ինչ . հակառակ պարագային , չընդունիր արձակուրդի երկու ամիսներուն թշտակներն , ոչ ալ ըստ որ պաշտօնավարութեան վկայագիր :

Դ . ՊԵՅՄԱՆՔ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ

Յօդ. 43.— Վարժարանի մէջ կընդունուին Հայազգի երկուսու աշակերտք հետեւեալ պայմաններով :

Ա.— Մանկապարտէզի համար 4 էն 7 , Դպրակրթարանի համար՝ 8 էն 15 , իսկ չրացուցիչ գտալն թացրի համար՝ 13 էն 17 տարեկան պարտին ըլլալ , եւ առ այս ունենալու են ծննդեան վկայագիր : Այդ տարիքներն ունենալու են նոյն տարւոյն Յուար 1 ինչ :

Բ.— Պարտին պատուատուած ըլլալ եւ առ այդ վկայագիր մը ունենալ :

Գ.— Պարտին գերծ ըլլալ տարախոխիկ եւ զգուշիկ հիւանդութիւններէ :

Դ. — Պարտին ուրիշ վարժարանէ ծանր յանցանքի մը համար արտաքսուած չըլլալ :

Յօդ. 44. — Ամեն անոնք որ կը փափաքին վարժարանը աշակերտ տալ, պարտին զիմել Տնօրինութեան որ, եթէ վերայիշեալ պայմանաց արտապրութեան համաձայն գտնէ ներկայացուած աղուն վիճակը, կընդունի զայն եւ հախնական քննութեան մը ենթարկելով անոր կարգը կ'որոշէ :

Յօդ. 45. — Վկայեալ աղքատաց համար վարժարանա ձրի է, Կարողք պարտին վճարել՝ Մանկապարտէզի համար ամսական 20, Նախակրթարանի համար՝ 40, իսկ Լրացուցիչ դասընթացքի համար՝ 60 դրշ. Եզիպտական : Միջակ կարողութեան տէր անձանց զաւակները կ'հաթիռչակ կրնան ընդունուիլ :

Յօդ. 46. — Դաշնակի գաս ամեկ փափաքող աղջկունք պարտին վճարել ամսական 40 դրուշ Եզիպտական :

Յօդ. 47. — Ծնողք պարտին մատակարարել իրենց զաւակաց զրահան պիտոյքները : Անկարող աշակերտք յիշեալ առարկաները վարժարանէն կ'ըստանան ձրի :

Յօդ. 48. — Վարժարանիս լրացուցիչ դասընթացքին մէջ այցելու աշակերտներ ալ կ'ընդունուին , ինչ ինչ մասնաւոր գասերու հետեւելու համար, եւ միայն իրենց հետեւած ձիւղերու գատախօսութեանց ներկայ գտնուելով՝ կը վճարեն Հոգաբարձութեան որոշած ամսականն :

Յօդ. 49. — Վարժարանի ըստ գասերը պաթաւորիչ են ի ըսց առեալ աղջկանց դաշնակի գասը :

Յօդ. 50. — Ծնողք պարտին իրենց զաւակաց վարժարանիս չէնրին կամ գոյից պատճառած վնասները հատուցանել :

Ե . ՊԱՐՏԻՔ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ

Յօդ. 51. — Աշակերտք պարտական են գոյրոյի բացման ժաման ներկայ գտնուիլ եւ փակման պահէն առաջ չմեկնիլ ուսանող բանաւոր պատճառաց :

Յօդ. 52.— Աշակերտք առանց բանասիր պատճառի և հիւանդութեան բացակայ գանուելու չեն վարժարանէն : Բանասիր պատճառաց ևւ կարճատեւ հիւանդութեանց համար ծնագաց վկայութիւնք , իսկ երկարատեւ հիւանդութեանց համար բժշկին վկայութիւնք կարեւոր են : Հակառակ պարագային՝ վարուց նիշէն կը զեղջուի , իսկ ստէպ բացակայով աշակերտը զըզրոյէն կը մերժուի :

Յօդ. 53 — Աշակերտք պարտին հնազանդիլ Տնօրինութեան , հսկողաց , իրենց ուսուցչաց և վարժարանիս օրինաց :

Յօդ. 54.— վարժարանիս աշակերտաց չինոմ և դորժոմ զարդապիրք, ձեռագործք ևւ գծապրութիւնք վարժարանիս գոյքն են , և ոչ ոք իրաւունք ունի գանունք պահանջելու վարժարանէն : Հպարտարձութիւնն իրեն կը վերադաճէ յարմար գտաւոմ ժամանակ այս մասին թողատութիւն ընելու իրաւունքը :

Յօդ. 55.— վարժարանիս աշակերտաց ևւ աշակերտունեաց բացարձակապէս տրգիլեալ է ո՛ր և է ծանրադէն առարկայ բերել ի վարժարան :

Յօդ. 56.— Աշակերտք պարտին հպատակիլ վարժարանիս ներքին կանոնադրութեան արամադրութեանց :

Զ. ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆՔ , ՊԱՏԻԺՔ , ՆԻՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ , ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Յօդ. 57.— Աշակերտք կը վարձատրուին լաւ նիշերով , հրատապարկային գովաստով , իրենց ծնողաց ուղղութեամբ հրաւանադրով և միջանակներով : Կը պատմուին՝ յոսի նիշերով , յորդորով , և ի մասնաւորի սաստով , հրատապարկային պարտաւով և իրենց ծնողաց ուղղութեամբ գծգոհութեան գրերով : (Կան նաեւ՝ ուշ արձակուելու , զբօսանքէ և հինգշաբթի օրուան պառցուն գլխուելու , գեր օրինակելու և խնդիր լուծելու պատիժներ , սահմանեալ ներքին կանոնադրութեամբ , և սասնք նախապրտարանի մէջ միայն կը գործադրուին :

Յօդ. 58. — Դատախօսք ամեն դատի իրենց աշակերտաց աշխատութեանց և պատուխաններու համեմատ թիւեր կը նշանակեն օրագրութեան տեսարակին մէջ, ինչպէս նաեւ հսկողք՝ ամեն օր իրենց սրահին մէջ եզող աշակերտաց վարուց համար : Նիշերը կը զանազանին Օէն մինչեւ 10, ըստ արժանեաց :

Յօդ. 59. — Այն խոցակալութիւնները որք տեղի կունենան առանց ապացուցեալ հիւանդութեանց պատճառի և առանց Տընօրէնին արտօնութեան՝ ապօրէն կը նկատուին : Այդ տեսակ բաղակալութեանց համար՝ վարուց օրագրութեանց մէջ զէրօ կը նշանակուի :

Յօդ. 60. — Ուսուցիչք և հսկողք ամեն ամսոյ վերջը, իրենց աշակերտաց նոյն ամսոյ մէջ ստացած նիշերու միջինները հաշուելով՝ Տնօրէնութեան կը ներկայացնեն : Տնօրէնը ամեն կարգի աշակերտաց դատուց և վարուց միջին նիշերը հաշուել կուտայ իր գրագրին, ինչ որ աշակերտին նոյն ամսոյ մէջ ունեցած աշխատութեանց և վարուց արժէքն ու չափը կը ներկայացնէ :

Մասնաւոր ցուցակներու վրայ ամեն կարգի աշակերտներ որո ամսական աշխատութեանց արժէքին համեմատ կը գտտուկարդուին. (ցուցակներ ուր նշանակուած են ամեն ձևի նիշերն էւս) :

Ամեն ամսոյ առաջին ուրբաթ օրը, այս ցուցակները կը կարգացուին ի ներկայութեան Հոգաբարձութեան և Տնօրէնութեան :

Տնօրէնը կը քաջալերէ ու կը գրուտաւ աշխատատէրները և կը յանդիմանէ ծոյլերը, գերազանց աշխատատէրներու ծնողաց դահուակութեան նամակներ կը գրէ, իսկ ծայրայեղ ծոյլերու՝ զրգութեան գրեր :

Այս ցուցակները քաջորդ ամսուն կը կախուին սրահին մէջ, և նոյն ամսոյ օրագրութեան տեսարակներուն մէջ ըստ այնու կը գտտակարգուին աշակերտք :

Այս ցուցակներէն՝ իւրաքանչէր աշակերտի նիշերով ամսական վիճակացոյցներ կը պատրաստուին ու կը գրուին աշակերտաց ծնողաց :

Յօդ. 61. — Տարին երկու անգամ քննութիւնք կը կատարուին. մին՝ նոյեմբերի վերջին եօթնեկին, և երկրորդը՝ ապրիլի վերջին եօթնեկին, նախ գրաւոր և ապա ընթանացի : Փննու-

թիւնք կը կատարուին ուսուցիչներու կողմանէ և Տնօրէնին հսկողութեամբ ։

Յօդ. 62. — Խրաքանչիւր ձեռքի գրաւոր և բերանայի քննութեանց միջինները ալք ձեռքի քննութեան արժէքը կը ներկայացնեն ։ Այս արժէքներուն միջինը՝ քննութեան միջինը կը ներկայացնէ , իսկ երկու քննութեանց միջիններու միջինը , քննութեանց ընդհանուր միջինը կուտայ ։

Ամսական միջիններուն միջինը կը հաշուուի , որ տարեկան աշխատութեան արժէքը կը ներկայացնէ ։ Վերադիշեալ եղանակաւ հաշուուած տարեկան աշխատութեանց և քննութեանց ընդհանուր միջիններուն միջինն ալ կը հաշուուի , որ աշակերտին տարեկան չրջանին ընդհանուր միջինը կուտայ , և իր այս չրջանին արժէքն ու իր կարգին մէջ բանելիք տեղը կարգէ , և ըստ այնրմ աշակերտը կը փորձաարտի ։

Յօդ. 63. — Յետ խրաքանչիւր քննութեան , Տնօրինութեան կողմանէ փնտկացոյցիւր կը կրկաին ծնողաց , հանդերձ նիշեալու ծանօթութեամբ և գիտողութեամբ ։

Յօդ. 64. — Աշակերտի մը տարեկան չրջանի ընդհանուր միջինը գտնէ 5 ըլլալու է Մանկապարտէզի մէջ կարգ փոխելու համար . Նախակրթարանի համար՝ 6 կը պահանջուի . իսկ Լրացուցիչ դասընթացքին համար՝ 7 ։

Յօդ. 65. — Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի կունենայ Յուլիսի առաջին կիրակէն , որ աշակերտաց տարեկան աշխատութեանց , ապա քննութեանց , և հուսկ ուրեմն չրջանի ընդհանուր միջինը կը կարգացուի , որուն արժէքին համեմատ կը փորձաարտին աշակերտը ։

Յօդ. 66. — Մրցանակաբաշխութեան հանդէսին , ամեն կարգէ երեք առաջին աշակերտներ մրցանակներ կըտանան ։ Վկայեալ աշխատատէրները և մասնաւոր ձեռքերու մէջ յատուցողէմները , որպէս և խիստ բարի վարք ունեցողները նուէրներ կ'ըտանան ։

Յօդ. 67. — Նախակրթարանի չրջանաւարտք Նախնական կրթութեան վկայագիր կ'առնեն ։ Իսկ Լրացուցիչ չրջանաւարտք՝ պառաճ վկայագիր մը , միշտ ստորագրուած Տնօրէնին և Հոգաբարձութեան ղեւանին կողմանէ ։

Է. ԱՅՅԵԼՈՒՔ

Յօդ. 68.— Այցելուք պարտին զիմն Տնօրինութեան որ եւ թէ յարմար դատէ, կ'առաջնորդէ և կը զիւրացնէ անոնց քընհուծիւնը :

Յօդ. 69.— Այցելուք կրնան իրենց զխտորութիւնները արձանագրել զխտորութեանց յատուկ մասնաւոր տետրակին մէջ :

Ը. ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՏՐԱԿ

Յօդ. 70.— Վարժարանը պարտի ունենալ հետեւեալ օրացրութիւններն ու տոմարներն :

Ա.— Տոմար աշակերտութեան, ուր կ'արձանագրուին աշակերտաց մուտքը, ելքը, տարիքը և այլն :

Բ.— Տոմար՝ ուր կ'արձանագրուին դարձուցական գէպքերն և այցելութիւնք :

Գ.— Օրացրութիւն ուսմանց, ուր կ'արձանագրուին օր աւուր աւանդուած դասերու բովանդակութիւնն և աշակերտաց նիշերը :

Դ.— Օրացրութիւն՝ բացակայութեանց և վարուց :

Ե.— Տետր պաշտօնէից ներկայութեան :

Զ.— Տետր գոյից և գրեանց :

Է.— Տետր քննութեանց նիշերու և միջիմնակրու :

Յօդ. 71. — Այս տոմարներէն ուսմանց և բացակայութեանց ու վարուց՝ օգտգրութիւնները զատարարակ հսկողաց քովը կը մնան, իսկ միւսները՝ Տնօրինութեան քով :

Թ . ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՔ

Յօդ. 72. — Վարժարանս ունի չորս դպրոցական հանգէս ,
Ա. — Մրցանակարաշխութեան , որ ինչպէս ըսուեցաւ՝ անցի
կ'ունենայ Յուլիս 1 ի յաջորդող կիւրակէն :

Բ. — Ի յիշատակ վարժարանիս բարերար - հիմնադիր Կարա-
պետ Գալուստեանի և ի պատիւ վարժարանիս վերաշինող Պօղոս
Վաչա Կուսարի հուիբուած հանգէս մը , որ կը կառարուի Յու-
նուար 1 ին , (ըստ հին ստմարի) :

Գ. — Ա. Թարգմանչաց օրը , Ա. Սահակայ , Ա. Մեսրոպայ և
ընկերաց յիշատակին ձօնեալ դպրոցական հանգէս մը :

Դ. — Վարդանանց կամ Ազգային տօնի հանգէս , որ անցի կու-
նենայ Ա. վարդանանց տօնի օրը , սակայն եկեղեցւոյ մէջ :

Այս բոլոր հանգէսները կը կատարուին պատշաճ ճատերով ,
արատաւնութիւններով , և ազգային երգերով , միշտ Ասաջնորդին
հախաղահալութեամբ և եկեղեցական դասուն աջակցութեամբ :

Ժ . ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Յօդ. 73. — Վարժարանս ունի Ներքին Կանոնադիր մը որ
կը ճշգէ մանրամասնօրէն ոչակերտաց և պաշտօնէից պարտաւո-
նութիւններն , պատիժներն ու վարձատրութիւնները : Աշակեր-
տաց մօտը կախուած է վարժարանիս սրահներուն մէջ , իսկ պաշ-
տօնէիցը՝ Տնօրինութեան սենեակը :

ԺԱ. ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ

Յօդ. 74. — Սայն Կանոնադիրը , որ 1906 սեպտեմբեր 1 էն
կըսիսի գործադրուիլ , հինգ տարի վերջը միայն տնտղջապէս կը
վերաքննուի և կը բարեփոխուի , բայց Հոգաբարձութիւնը ,
ստիպուղական պարագայից մէջ , կրնայ անոր մէկ քանի մասերը
բարեփոխել , կամ յաւելումներ ընել՝ կանխաւ Քաղաքական Ժո-
ղովց հաւ անտփիւնն ամենեկէ հօր :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Գ Ա Հ Ի Ր Է Ի

Ա . Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ե Ա Յ Ք

Յօդ. 1. — Պաշտօնեայք պարտին աշակերտաց հետ քաղաքաւարութեամբ վարուիլ, զանոնք իրենց ծառայութեան չը պորձածել, երբէք չծեծել : Հակառակ պարագային՝ Տնօրինութեանէ ազդարարութիւն կընդունին, և եթէ շարունակեն այդ ընթացքն՝ իրենց ամսականէն կը զեղջուի, և մինչև իսկ կը հրաժարեցուցուին :

Յօդ. 2. — Հսկողք պարտին աշակերտներէ առաջ ներկայ գտնուիլ ՚ի վարժարանի և աշակերտներէ ետքը մեկնիլ. միշտ իրենց խնամոյց յանձնուած աշակերտաց հետ ըլլալ, ոչ միայն սրբահարու մէջ այլ և հաշի, գրօսանքի, պաշտաներու տուն և և կեդրեցոյ մէջ :

Յօդ. 3. — Հսկողք պարտին նաեւ հսկել պատահաբար բացակայ գտնուող պաշտօնակցաց դատարաններուն վրայ :

Յօդ. 4. — Ուսուցիչք իրենց աւանդելի գասերը կանխաւ պատրաստած ըլլալու են :

Յօդ. 5. — Ուսուցիչք պարտին չծխել գատարանի մէջ, գատախօսութեանց մ'ընդին :

Յօդ. 6. — Ուսուցիչք գատախօսութեանց ժամանակամիջոցին երբէք գտա՛ն գուրս նիւթերու վրայ խօսելու չեն :

Յօդ. 7. — Ուսուցիչք պարտին աշակերտներէ առաջ գատարան գտնուիլ և յետ աւարտման՝ աշակերտներէ վերջ՝ գուրս ելլել :

Յօդ. 8. — Ուսուցիչք նախ նախորդ գասէն կը հարցաբընեն աշակերտաց զոնէ մէկ քառորդն՝ իբր 25 վայրկեան աւագութեամբ, և յետոյ կը գատախօսեն 25 վայրկեան :

Մասնաւոր գասերու համար այդ բաժանումն կը վախուի :

Յօդ. 9. — Ուսուցիչք ջանադիր ըլլալու են բոլոր աշա-

կերտաց աշտարակներն առանգեալ զառաջ վրաց կնքրանայնիւ
եւ ոչ թէ մի քանիներու :

Յօդ. 10. — Դասախօսք պարտին նսեւ հսկել զատարանի
բարեկարգութեան . զատարանի մէջ անհանդիստ աշակերաներու
մասին զտաէ վերջ հսկողաց կը տեղեկացրեն պատժելու համար ,
բայցապիկ պարագաներու մէջ միայն զատարանէ կ'արտաքսեն
զանոնք :

Յօդ. 11. — Ուսուցիչք իրենց աշակերտաց զտալ պատ-
րաստութեանց , պատասխաններուն եւ գրի ու աւարակաց մար-
բութեան համար նիշ կուտան , իսկ անոնց զատարանի մէջ ու-
նեցած վարուց թերութեան պատժին հսկողաց կը թողուն :

Յօդ. 12. — Հսկողք՝ վարուց նիշերը դեղջեղով եւ այլ սահ-
մանեալ միջոցներով կը պատժեն իրենց աշակերտաց սրահից
կամ զատարանաց մէջ ունեցած վարուց թերութիւններն : Անուղ-
ղաներն եւ ծանր թերութեանց մէջ զանուսդներն Տնօրինութեան
կը ներկայացուին պատժուելու համար :

Յօդ. 13. — Պաշտօնեայք իրենց պարտականութեանց կա-
տարման միջոցին, անոնցմէ զառ ո՞ր եւ է աշխատութեամբ զրադե-
լու չեն :

Բ Ա Շ Ա Կ Ե Ր Տ Ք

Յօդ. 1. — Վարժարանիս աշակերտք պարտին՝

Ա. — Վարժարանիս կանանաց եւ անօրինեալ կարգապարտութեանց
հլտթեամբ հնազանդիլ :

Բ. — Ակնածանօք եւ յորգանօք վարուիլ զստատուաց եւ սրտ-
ածնելից հետ , թէ 'ի վարժարանի եւ թէ՛ աշխուր , եւ սիրով ընկերաց
հետ :

Գ. — Ամեն անգամ որ Տնօրէնն , հսկող մը , կամ ուսուցիչ մը
իրենց խօսք ուղղէ , պարտին ոտքի վրաց մօտիկ ընել :

Դ. — Ամեն տառօտ ըստ Ժամանակացոյցի վարժարան ներ-
կայ զանուիլ անմիշտ , եւ երեկոյեան ըստ այնմ մնիլիլ :

Ե. — Աշակերտք սրահաց մէջ կամ 'ի զատարանի , Տնօրէնի
կամ այլեւաի մը մօտից առթիւ պարտին ոտից վրաց ելլել , եւ
հսկողի կամ ուսուցչի՝ հրամանաւ նստիլ :

Ե. — Թէ՛ որտէ՛ն և թէ՛ դատարանի մէջ լուսթիւն պահել և հանդարտաբարոյ ըլլալ :

Է. — Դատերու կամ սերատուութեան տանն առանց հրամանի ուրիշի հետ չխօսիլ, և դուրս չ'ելնել դատարանէն կամ՝ արահէն :

Ը. — Ամեն կիւրակէ ևւ ածն օրերն եկեղեցի երթալ, որոշեալ աւելը զանուիլ ամենայն պարկեշտութեամբ ևւ ակնածութեամբ. Զատկի ու Նշնպեան տօներուն՝ հաղորդուիլ :

Թ. — Մաքուր հոյերէն խօսիլ միշտ :

Ժ. — Վարժարանէն դուրս յոսի վարուց տէր օտար ընկերաց հետ չ'տեսնուիլ :

Յօդ. 2. — Վարժարանի մէջ, բացի դասադրերէ ևւ ուլ դասական ևւ արտօնեալ դրքերէ՝ ուրիշ ո՛ր և է զիրք կամ դրուածներ կարգադր արգիլեալ է : և եթէ պատահի՝ դատարանի կը զրաւէ զանոնք, ևւ կը պատժէ աշակերտն : Ներքի չէ նաև գրգանի ևւ գրասեղանի մէջ պահել չ'արտօնուած խաղալիքներ ևւ ուլ առարկաներ :

Յօդ. 3. — Աշակերտք պարտին ճշգութեամբ ևւ առանց աղմուկի հետեւիլ զանգակի ձայնին :

Յօդ. 4. — Աշակերտք մաքուր պահելու են իրենց գրքերն, տետրերն, գրասեղանն, զարտիներն, իրենց շուրջն ու վարժարանի պատերն :

Յօդ. 5. — Աշակերտք դատարան մտած ասեննին նոյն դասի համար ամեն պէտք եղածը պարտին ի միտարն անուլ, զի մինչ ց'աւարտ դասախօսութեան արգիլեալ է դատարանէ դուրս ելլել. խիստ բացառիկ պարագաներուն՝ ուսուցիչք կրնան թոյլատրել :

Յօդ. 6. — Անժամանակ կերպով աշակերտներէ ոչ ոք կրնայ դուրս ելլել վարժարանէն առանց հսկողի մասնաւոր արտօնութեան :

Յօդ. 7. — Վրան գլուխը ազոտոտ, մագերը չը սանարուած, ևւ եղանգները չ'կարուած տղայ մը անմիջապէս տուն կը զրկուի, որպէս զի մաքրուի ևւ այնպէս զայ :

Յօդ. 8. — Աշակերտք իրենց չվերաբերող ո՛ր և է առարկայ զպրօցէ դուրս հանելու չեն :

Յօդ. 9. — Աշակերտաց միջև ո՛ր և է առեւտուր արդիւնուած է : Արգիլուած է նաև իրարու փոխ ստակ տալ, և ո՛ր ևւ

է նպատակաւ դրամ հաւաքել տաւնց Տնօրէնի արտօնութեան ։

Յօդ. 10. — Աշակերտք իրենց ձեռքով վարժարանի գոյից և կարանեաց հառուցած վնասուց համար կը պատժուին և պարտին զանոնք հառուցանել ։

Յօդ. 11. — Զբօսանքի խաղերն պէտք է կատարուին վաղեւէ կերպով , տաւնց ծաղրայեղութեան և միայն արտօնեալ խաղեր ։ Առաջին զանգակի ձայնով պէտք է խաղալէ դադրիլ , երկրորդով կարգ կազմել , և երրորդով ուսումնասրան երթալ ։

Յօդ. 12. — Ամեն աշակերտ ցերեկի ձաշն պարտի զպրուցին մէջ ընել ։

Յօդ. 13. — Ճաշարանի մէջ պէտք է ձաշել վայելուչ կերպով և քաղաքավարութեամբ ։

Յօդ. 14. — Աշակերտ մը իրաւունք ունի դիմել իր սրահի հակադին ընկերաց առ խնդն զորժած անիրաւութեան մը համար , իսկ եթէ պաշտօնէից կազմէ զրկանք մը կրէ՝ կրնայ Տնօրէնին դիմել ։

Յօդ. 15. — Առանց հիւանդութեան և արտօնութեան բացակայ դանդաղ աշակերտաց վարուց նոյն աւուր նիշը 0 կը դրուի ։

Յօդ. 16. — Վարժարանի կանոնաց համաձայն վարուող աշակերտաց համար սահմանեալ վարձատրութիւններն են ։

Ա. — Վարուց , բարուց , քաղաքավարութեան , մաքրութեան հնազանդութեան և ներկայութեան համար՝ հսկողք իրենց օրավարութեան նիշերով կը քաջաւերեն ։

Բ. — Դասերու աշխատութեան և լաւ պատրաստութեան համար՝ դասախօսաց օրավարութեան նիշերով կը քաջաւերուին ։

Գ. — Ամեն ամսավերջին նիշերու ընթերցման առեն Տնօրէնութիւնն հրապարակաւ կը քաջաւերէ լաւ թիւ ստացողներն , և ամենէն ժրաջան աշխատաւորաց ծնողաց զահուանութեան նամակներ կը գրէ ։

Դ. — Աշակերտաց՝ տարեշրջանին մէջ ստացած նիշերը , իրենց նոյն տարուց քննութեանց արժէքներուն հետ կը միացուին , և ըստ այնմ մրցանակներ կը բաշխուին և կարգերու փախաւթիւնք կը կատարուին ։

Յօդ. 17. — Կանոնադանց աշակերտաց համար սահմանեալ պատիժներն են ։

Ա. — Յորդոր և յանդիմանութիւն առանձնապէս :

Բ. — Ստորին նիշ սրտականեալ ստմարին մէջ :

Գ. — Յանդիմանութիւն աշակերտաց ներկայութեան :

Դ. — Զբօսանքէ զրկում :

Ե. — Մաթեմատիքական խնդրոց լուծման , և կամ ընդօրինակ
կութեանց պարտականութիւն :

Զ. — Ուշ արձակում :

Է. — Տնօրինութեան կողմանէ յանդիմանութիւն :

Ը. — Հոգաբարձութեան կողմանէ յանդիմանութիւն :

Թ. — Դժգոհութեան գիր առ ծնողս :

Ճ. — Արտաքսում :

Յօդ. 18. — Այս պատժոց առաջին վեցն հակողք կուտան ,
իսկ միւս չորսն Տնօրինութեան կողմանէ կ'որոշուին :

ԾՐԱԳԻՐ ՈՒՍՄԱՆՑ

ԴԱՆՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԿՍԵՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Գ Ա Հ Ի Ր Է Ի

Ա.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ԾՐԱԳՐԻ ԵՒ ԴԱՍԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ա. — Վարժարանի ուսումնական չրջանը կը տևի Սեպտեմբեր 1 ին և կը վերջանայ յաջորդ տարուոյ Յուլիս 1 ին : Վարժարանիս ունի երեք անշատ մասեր :

1. — Մանկապարտեզ մը , ուր կը յաճախեն մանչ ու աղջիկ 4-7 տարեկան տղայք , երեք տարուոյ բաժնուած , և կը մարզը-ւին ֆրէպէլեան դրութեամբ :

2. — Նախակրթարան մը , 8-15 տարեկան պատանեաց հա-մար , երկուսի բաժնուած , մին՝ մանչերու և միւսն՝ աղջկանց բաժուել , և վեց տարուան չրջանով , ուր աշակերտք և աշա-կերտուհիք կընդունին նախնական կրթութիւն մը , և ուսկից ել-նող աշակերտք կընան մանկ կառավարական երկրորդական վար-ժարաններն :

3. — Եթէ Նախակրթարանի չրջանն աւարտող 13-15 տարե-կան , գէթ տաճնական ուսանողներ կամ ուսանողուհիներ վա-ւազին Ազգային վարժարանի մէջ շարունակել իրենց ուսումն , անոնց համար պիտի սկսուի «Լրացուցիչ» գաղնիթացք մը , երկու տարուան չրջանով , ուր պիտի ստանան երկրորդական ուսման մօտ կրթութիւն մը , որ պիտի զիւրացնէ չրջանաւարտից՝ մանկ տեղական և Եւրոպական բարձրագոյն վարժարաններն և հա-մադարաններն :

Բ. — Մանչոց և աղջկանց ուսմանց ծրագիրն միեւնոյն է , ի

բայ ատեալ մանչոյ կամ տղջկանց յատուկ մը քանի ճիւղերն , որք նշանախօսած են վախճանի մէջ :

Գ. — Վարժարանիս դասերն պարտաւորիչ են :

Դ. — Վարժարանիս դասախօսութիւնք հայերէն կը լինին , բայց լեզուաց դասերէն , որոց իւրաքանչիւրն իր լեզուաւ կ'աւանդուի :

Ե. — Նախակրթարանի վերջին երկու տարիներու և լրացուցիչ գաղձթաքի գիտութեանց դասերն և նախակրթարանի վերջին տարւոյ պատմութեան դասն ֆրանսերէն կամ անգլիերէն լեզուով կրնան աւանդուիլ : Այդ հորս դասարաններու ուսանողք իրարու հետ և իրենց հակողաց հետ ֆրանսերէն կամ անգլիերէն միայն պարտին խօսիլ , դասերէ դուրս սերտողութեանց պահերուն :

Զ. — Տարւոյ 52 եօթնեկին 8ը՝ մեծ արձակուրդի , 2ը՝ քննութեանց (իւրաքանչիւր քննութեան մէկ եօթնեակ) , 6ը՝ քննութեանց պատրաստութեան , (իւրաքանչիւր քննութեան երեք եօթնեակ) , 3 ը՝ տօնական զանազան արձակուրդներու (տաղաւաչի , բարեկենդանի , ամանորի եւն .) հաշուելով՝ կը մնայ 33 դրօժն եօթնեակ : [*]

[*] Նիւրակէ օրերէ և տալեկան մեծ պարապուրդէ դուրս արձակուրդի օրերն են

Կաղանդ .	1 օր
Ծնունդ .	3 »
Բարեկենդանի Հինգշաբթի Ուրբաթ և Շաբաթ և Մեծ Պահայ Երկուշաբթի օրերը .	4 »
Տեսնն ընդ առաջ .	1 »
Աւաղ չարթուան վերջի 3 օրերը .	3 »
Զատիկ Երեսուշաբթի Երեքշաբթի օրերը .	2 »
Աւետումն Ս . Աստուածածնի .	1 »
Գիւտ նշխարաց Ս . Գրիգոր Լուսաւորչի .	1 »
Տօն Ս . Թարգմանչաց և Սահակ-Մկրտոսայ .	1 »
Վարդավառի , Վերափոխման և Խաչվերացի Երկուշաբթի օրերը :	3 »

Պրպէտզի ծրագրի իւրաքանչիւր չրջանի բաժանումներն յոր-
պումն, և որոշեալ դասերն զպրոցական տնավերջին աւարտին՝
յարմար գատուած է ուսմանց իւրաքանչիւր ճիւղը իր կարեւո-
րութեան համեմատ բաժնել 33, 66, 99, և 132 դասերու, որոց
առաջինը կը ցուցնէ շաբաթը մի անգամ դասաւանդութիւն,
երկրորդն՝ երկու անգամ, երրորդն՝ երեք անգամ եւն : Այս բա-
ժանումն աւելորդ է Մանկապարտէզի համար, ուր ազայք ա-
ւելի մարմնոյ զարգացման յատուկ մարզանքներ ընդունելու են
քան թէ միաք ծանրաբեռնելու :

Է. — Վարժարանս աւարին երկու քննութիւն ունի. մին՝ նոյեմ-
բերի և միւսն ապրիլի վերջին եօթնեկին, իւրաքանչիւրն երեքա-
կան եօթնեակ պատրաստութեամբ, ինչպէս ըսուեցաւ : Յուլիս
1 ին կըսկսի տարեկան մեծ պարապուրդն, և այդ ամսոյ տա-
ջին կիրակէն տեղի կունենայ մրցանակաբաշխութիւնն : Վարժա-
րանի տարեչջանը կըսկսի Սեպտեմբեր 1 ին :

Բ. — Դպրոցն կը բացուի աժառն ստաւօտեան ժամը 7 ին,
ձմեռն՝ 7 1/2 ին, սակոյն գառախօտութիւնք կըսկսին միշտ 8 ին :
Կէս օրին կըսկսի ճաշի, զրօտանքի և հանդասի դադարն, որ վերջ
կը գտնէ 2 ին : Յետ միջօրէի գառախօտութիւնք կըսկսին ձմեռն
2 ին, աժառն 3 ին : Վարժարանի փակումն տեղի կունենայ
ձմեռն 4 ին, իսկ աժառն 5 ին : Այս կիրպով օրական դասախօ-
տութեան վեց պահ կայ միշտ, չորսն՝ առաւօտուն և երկուքն՝
ցետ միջօրէի :

Թ. — Հինգշաբթի օրերն, կէս օրէ վերջ տշակերաք խմբո-
ւին պառչաներ կընեն : Քաւաքի չրջակայ զրօտախայրերը, առա-
ւելադէտ իրենց հմտութեան և մտային զարգացման նպատառով
վայրերու մէջ, ընդ հսկողութեամբ իրենց գառախարակաց և
ուսուցչաց միջոյն (փոխն ի փոխ) :

Մանկապարտէզն, Նախակրթարանն և Լրացուցիչ դասարանն
առանձին ընելու են այս պառչաններն : Աւարտան տաք եղանա-
կին այդ պառչաներուն տեղ արձակուրդ կը արուի :

Ժ. — Դասի պահերն 50 վայրկեան են և 10 վայրկեան դա-
դարներով ընդմիջեալ, որով դասերն միշտ կըսկսին ժամադրուի-
ներուն :

ԺԱ. — Մանկապարտէզի մէջ կ'աւանդուի օրական 3 դաս,
երկուքն կէս օրէ առաջ, մին կէս օրէ ետքը : Նախակրթարա-

նի 2 առաջին տարիներուն մէջ կ'աւանդուի օրական չորս դաս : երկուքն կէս օրէ առաջ , երկուքն կէս օրէ վերջ : Իսկ նախա-
կրթարանի վերջին չորս տարիներուն և լրացուցիչ 2 տարիներուն
մէջ կ'աւանդուի օրական 5 դաս , երեքն կէս օրէ առաջ , երկու-
քն կէս օրէ վերջ : Ուշադրութիւն պահանջող դասերն միշտ
կէս օրէ առաջ կը դրուին : Ուստի 'ի նկատ առնելով հինգշաբ-
թի կէս օրերէ վերջի դասերուն դադարն, աշակերտք Մանկա-
պարտէղի մէջ չարաթական 17 դաս միայն ունին, Նախակրթա-
րանի առաջին երկու տարիներուն՝ չարաթական 22 դաս , իսկ
'Է. նախակրթարանի վերջին չորս և լրացուցիչ երկու տարիներուն՝
չարաթական 23 ժամ դաս ունին :

Բ.

ՍԱՀՄԱՆՔ ՈՒՍՄԱՆՑ

1. — Մ Ա Ն Կ Ա Պ Ա Ր Տ Է Ձ

- Վարժութիւն գրերու :
- Թուարանական և երկրաչափական վարժութիւններ զը-
նիկներով , գաւազաններով , և քնդիկներով (մինչև 100 թիւ) :
- Առարկայախօսական դասեր (Leçons Intuitives) :
- Մարմնամարզական խաղեր :
- Ֆիզիկէական աշխատութիւնք (հիտուածք, ոտաքնանկուածք
ծալուածք, կտրուածք , և կտրուածք) :
- Վարժութիւնք և շինութիւնք խորանարդով , հաստուածա-
կողմերով , զանիկներով , կաւարներով և օղակներով :
- Պատմութենէ գէմքեր և դէպքեր իբր վէպ :
- Աշխարհագրութիւն , բնական ծանօթութիւնք . Գահիրէ և
չրջա'րայք :

2. — Ն Ա Խ Ա Կ Ր Թ Ա Ր Ա Ն

ԿՐԹՆԹ. — Քրիստոնէական վարդապետութիւն , հայ և օտար եկեղեցեաց զաւանական և ծխական տարբերութիւնք , Պաաւմութիւն Հայ եկեղեցւոյ , Բարոյազփառութիւն :

ՀԱՅ. ԼԵԶՈՒ. — Ընթերցում , արտատանութիւն , ուղղադրութիւն , քերականութիւն , վերլուծութիւն , չարադրութիւն աշխարհարար , թարգմանութիւն (Աւետարան , Աստուածաշունչ , Եզրէ) :

ԱՐԱՐԵՐԷՆ (Մանչոյ). — Ընթերցում սոցազրի և ձեռագրի , քերականութիւն , ուղղադրութիւն , թարգմանութիւն արարերէնէ 'ի հայ , և հայերէնէ յարաբերէն , չարադրութիւն , թարգմարարերէնէ յանգլիերէն :

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ. — Ընթերցում , բառադիտութիւն , քերականութիւն , ուղղադրութիւն , թարգ. Փրանսերէնէ 'ի հայ և հայերէնէ 'ի Փրանսերէն , խօսակցութիւն , չարադրութիւն , նամակադրութիւն :

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ. — Ընթերցում , բառադիտութիւն , քերականութիւն , ուղղադրութիւն , թարգմ. անգլիերէնէ 'ի հայ և հայերէնէ յանգլիերէն , խօսակցութիւն , չարադրութիւն , նամակադրութիւն :

ՈՒՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Թիւ կարգաւ և զրել , չորս գործողութիւնք , կոտորակք , Եզրադասի չափեր և կշիռներ , մեթրական դրութիւն , կարողութիւն և արմատ , երկդ կանոն , սակոս , զեզժ , բնկերութիւն , պարտաթուղթ , արժեթուղթ , խառնուրդի հաշիւներ , երկրաչափական դիտելիք , ստմարակալութիւն :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. — Ս. Գրոց , Եզրադասի , Օտմ պետութեան , Պատմութիւն ազգայն , Ընդհանուր պատմութեան զէմքեր և գէպքեր :

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Բնական աշխարհադրութիւն , Եզրադաս և Սուտան , Թուրքիա , Հին Հայաստան , Աշխարհի հինգ մասերն : Տիեզերադիտական , բնապատմական , երկրաբանական և մէտէորաբանական ծանօթութիւնք :

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Բոյս և բուսայն արտադրութիւնք , կենդանիք և կենդանայն արտադրութիւնք , քար և հանք և սոյս արտադրութիւնք , բնութեան ոյժերն և տարրերն :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄ. — Մարդս և առողջապահութիւն :
ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Քաղաքական (մանչոյ) . Ասանին
(աղջկանց) :

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. — (Մանչոյ) . Ծանօթութիւնք :
ԳՐԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. — Հայերէն , Արաբերէն , Ֆրանսերէն :
ԳԾԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Գծադիտութիւն , երկրաչափական և
ճարտարապետական ձևեր , բոյսեր և կենդանիներ :
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ. — Եւրոպական և հայկական խաղեր , Լու-
րսական և եկեղեցական երգեցողութիւն , աղջկայն երգեր , դաշ-
նակ (աղջկանց համար , կամուռք) :

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ :

ԶԵՌԱԳՈՐԾ — (Աղջկանց) :

3. — ԼՐԱՅՈՒՅԻՉ ԴԱՍԸՆԹԱՅԲ

ՀՍՅ. ԼԵԶՈՒ. — Գրադիտութիւն , տաղաչափութիւն , տրա-
մադանական և գրադիտական բաժում . շարադրութիւն աշխար-
հարար և փոքձ գրաբարի , թարգմ. գրաբարէ աշխարհարար , (ե-
ղիշէ , Եգիպտիկ և ժիբրդ. գարս գրաբար) — Պատմ. հայ մատենա-
գրութեան , ասանաբանական վարժութիւնք :

ԱՐԱՅԵՐԷՆ. — Շարադրութիւնք , պաշտօնական գրութիւնք ,
խօսակցութիւն :

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ — Շարադրութիւն , պաշտօնական , տեւորա-
կան գրութիւնք , ընթերցում հատընտիր հասուածոց , խօսակցու-
թիւն :

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ. — Շարադրութիւն , պաշտօնական և տեւորա-
կան գրութիւնք , ընթերցում հատընտիր հասուածոց , խօսակ-
ցութիւնք :

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ . — Հայերանութիւն , Տրամաբանու-
թիւն , Պատմութիւն Իմաստաւորութեան :

ՈՐԷՆՔ. — Օրէնադիտական ծանօթութիւնք :

ԳՐԱՎԱՐԺ. — Հայերէն , Ֆրանսերէն , Արաբերէն :

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Դաշտանկար և զիմանկար (սե գրիչով) :

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ա. ՏԱՐԻ

ԿՐՕՆՔ (33) — Եկեղեցական Ընդհանուր պատմութիւն :

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ (99) — Գրադիտութիւն , տրամաբանական լուծում , ընթերցում Ոսկեբերանի ճառերուն և նոր զրարար գրուածներու (ԺԹ. դար) , շարադրութիւն աշխարհարար :

ՊԵՐՃԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ (33) — Ատենաբանական մարզանք , զբօսարար և բերանացի :

ՈՒՍՈՂՈՒԹԻԻՆ (66) — Գրահաշիւ (մինչեւ Բ. աստիճանի հաւասարութիւն) , Երկրաչափութիւն (Մակարդակ) :

ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻԻՆ (33) — Պարզ և կրկնակ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ (33) — Պատմութիւն Հին և Միջին դարուց :

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻԻՆ (33) — Վաճառականական :

ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ (33) — Մարդ և կենդանիք :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻԻՆՔ (33) — Բնագիտութիւն :

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԻԻՆ (33) — Հոգեբանութիւն , Տրամաբանութիւն և Պատմութիւն Իմաստասիրութեան :

ԱՐԱԲԵՐԷՆ (99) — Գրադիտութիւն , Խօսակցութիւն , Թարգմանութիւն անպիւրէնէ յարաբերէն , շարադրութիւն :

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ (99) — Շարադրութիւնք , Խօսակցութիւն , Թարգմանութիւն արաբերէնէ յանգլիերէն :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ (99) — Շարադրութիւնք , Խօսակցութիւն , Թարգմանութիւն արաբերէնէ Ֆրանսերէն :

ԳԻՐ (66) — Հայերէն , Ֆրանսերէն , արաբերէն :

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻԻՆ (33) — Բոյսեր և շէնքեր :

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻԻՆ (33) — Ազգային և Եկեղեցական երգեր . Հայ եւ Եւրոպական ձայնադրութիւն , զաշնակ (աղջկանց , կանաւոր) :

ԶԵՌԱԳՈՐԾ (99) — Զեռ կար , Մանկանց և կանանց զգեստեղէններու առաջին վարժութիւնք :

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ (66) :

Բ. ՏԱՐԻ

ՄԱՅՐ. ԼԵՂՈՒ (99) — Գրազխաութիւն, (Պերճախաութիւն, Բանաստեղծութիւն, Տաղաչափութիւն) • Ընթերցում Եզնիկի և նոր զրաբարի (ԺԹ. դար), շարադրութիւն աշխարհարար և փորձ զրաբարի, Պատմութիւն Հայ մատենադրութեան :

ՊԵՐՃԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ (33) — Ատենաբանական մարդանք :

ՈՒՍՈՂՈՒԹԻԻՆ (66) — Գրահաշիւ (մինչև Maxima et Minima) և նշանակք, Երկրաչափութիւն միջոցի, Հարժաշափութեան և Տեղադրութեան ծանօթութիւնք :

ՎԱՃԱԹԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆ (33) — Ծանօթութիւն Վաճառականական օրինաց և զործողութեանց :

ՕՐԷՆՔ (33) — Ծանօթութիւն Օրէնդիտութեան վրայ, Ազգային Սահմանադրութիւն :

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻԻՆ (66) — Տիեզերագիտութիւն :

ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ (66) — Նոր դարերու և Ժամանակակից պատմութիւն : Քաղաքակրթութեան պատմութիւն :

ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ (33) — Տարերք Բուսածանութեան և Երկրաբանութեան :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻԻՆ (33) — Տարերք Տարաբանութեան :

ԱՐԱԲԵՐԷՆ (99) — Գրազխաութիւն, շարադրութիւն, թարգմանութիւն անգլիերէնէ յարաբերէն, խօսակցութիւնք :

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ (99) — Ընթերցում ընտիր հատուածոց, շարադրութիւնք (նամակադրութիւն, նկարադրութիւն), թարգմանութիւն արաբերէնէ յանգլիերէն, խօսակցութիւն :

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ (99) — Ընթերցում ընտիր հատուածոց, շարադրութիւնք (նամակադրութիւն, նկարադրութիւն), թարգմանութիւն արաբերէնէ ի ֆրանսերէն, խօսակցութիւն :

ԳԻՐ (66) — Հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն :

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻԻՆ (33) — Կենդանիներ և մարդոց զէմքեր :

ԵՐԱԺԵՏՈՒԹԻԻՆ (33) — Ազգային և եկեղեցական երգեր, Հայկական և Եւրոպական խաղերով ձայնադրութիւնք, պաշտակալիկանց (կամուսոր) :

ԶԵՌԱԳՈՐԾ (99) — Զեւ ու կար, քօստած և ժիււր, զործնական վարժութիւնք :

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ (66) :

ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՅՑ ՏԱԽՏԱԿ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԴԱՍՈՒՑ

ՆԱԽԱԿԹԱՐԱՆԻ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՅԻՉ ԴԱՍՐՆԹԱՅԻԻ

ՆԱԽԱԿԹԱՐԱՆ ԼՐԱՑՈՒՅԻՉ
ՏԱՐԻ ՏԱՐԻ

	Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.	Զ.	Ա.	Բ.
Մայրենի լեզու	5	3	3	3	3	3	3	3
Արտասանութ. և Ատենախօսութիւն	—	—	1	1	—	—	1	1
Ռւսագութիւն	3	3	3	3	3	3	2	2
Իրագիտութիւն և Գիտութիւն .	1	1	1	1	1	1	2	2
Պատմութիւն	1	1	1	1	1	1	1	2
Աշխարհագր. և Տիեզերագիտութիւն	1	1	1	1	1	1	1	1
Կշօնք	1	1	1	1	1	1	1	—
Տօմար. և Վաճառականական ծան.	—	—	—	—	—	—	1	1
Օրէնսդատական ծանօթութիւնք	—	—	—	—	—	—	—	1
Տնտեսագիտ. և Խմաստասիրութիւն	—	—	—	—	1	1	1	—
Արարեբէն (մանչոյ)	2	2	3	3	3	3	3	3
Ձեռագործ (տղկանց)								
Անգլիերէն	—	2	3	3	3	3	3	3
Ֆրանսերէն	—	—	3	3	3	3	3	3
Գիւր	2	2	2	2	2	2	1	1
Գծագիտութիւն	1	1	1	1	1	1	1	1
Երաժշտութիւն	2	2	2	2	2	2	2	2
Մարմնամարզ	2	2	2	2	2	2	2	2
Բազաքաղաքական և Կենցաղային- տական Հրահանգ	1	1	1	1	1	1	—	—
	22	22	28	28	28	28	28	28

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՈՅ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Դահիւրէ, 31 Հոկտեմբեր 1906

ԴԻԻԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Թ/հ 2344

Վսեմաշմօք Երուանդ Պէյ Աղաթօն

Դիր-Ատեմապետ Պատ. Հոգաբարձութեան
Ազգային Գալուստեան Վարժարանի

Ընդ գրոյս Պատ. Հոգաբարձութեանդ կը յղենք Ազգային Գաւառ. վարչութեան Պատ. Քաղաքական Ժողովոյ եւ քարեջան Հոգաբարձութեանդ ներկայացուցիչներէն յատկապէս կազմուած Յանձնաժողովին քաղաքական Ազգային Գալուստեան վարժարանի համար պատրաստած նոր Կանոնադրերու եւ Ուսմանց յայտագրի վերացեալ օրինակները, որոնց բնագրերը բնկուած եւ հաստատուած են յիշակալ Խառն ժողովոյ ամսոյս 6/19 ի նիստին մէջ:

Անելորդ է ըսել թէ նորերու պատրաստութեամբ հին Կանոնադրերն ու Յայտագիրն դադրած են գործադրութենէ եւ Խառն ժողովը ապահով է թէ Պատ. Հոգաբարձութեանդ ամեն ջանք ի գործ պիտի դնէ նորերուն համեմատ ողորդօրէն մը տալ Ազգային երկսեռ վարժարանին, որով աւելի պիտի շեշտուի անոր քարեկարգութիւնը եւ երկսեռ սանուց յառաջդիմութիւնը:

Այս առիւն կար եւ յաջողօրէն մաղթելով քարեջան Հոգաբարձութեանդ:

Պղծունի հայրական սրտագին սիրոյ եւ յիշատիքն օրհնութեան:

Մնամ աղօթարար

Առաջնորդ Հայոց եգիպտոսի
ՄԿՐՏԻԶ ՎԱՐԴԱՊԷՏ ԱՂԱԽՆՈՒՆԻ

Թ/Ն 2343

Այս Կանոնագիրը և Ուսմանց Յայտագիրը քննուած և հաստատուած ըլլալով վիճակիս Պատկ. Խառն Ժողովոյ 6/19 Հոկտեմբերի 1906 Յրդ. Նիստին մէջ, կը հրամայենք անոնց գործադրութիւնը :

Գահիրէ, 18/31 Հոկտեմբեր 1906

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
ՄԿՐՏԻՋ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՂԱԻՆՈՒՆԻ

